

آیا دستفروشان باید جمع آوری شوند؟

مردم خسته از دستفروشان

تکسین

فاطمه صفری | اسد معبر دستفروشان، مشکلی است که همواره شهروندان با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند و معمولاً از دو حالت خارج نیست، یکی تغییر مسیر و دیگری صبر کردن. اما در مواجهه با اسد معبر دو رویکرد وجود دارد؛ یکی آن که مردم تلاشی می‌کنند با خرید از دستفروشان باری از دوششان بردارند و دیگری کسانی که دستفروشان را مخمل آسایش می‌دانند، چراکه در شلوغی سرسام‌آور مترو بسیار دیده شده که حضور دستفروشان باعث درگیری شود، به‌گونه‌ای که حضور پررنگ فروشندگان مترو جزو لاینفک متروسواری است و گاهی تردد مسافران را با مشکل مواجه می‌دهند. شاید همین موضوع یکی از دلایلی بود که سامانه‌هایی در اختیار شهروندان قرار گرفت تا در صورت الزام به آن شکایت کنند. اما هفته گذشته رئیس سازمان بازرسی شهرداری تهران، محمدجواد شیرازی خبر از جمع‌آوری دستفروشان را داد، زیرا به گفته او در سه ماه اخیر بیشترین مطالبه مردم طی تماس‌های صورت گرفته با سامانه‌های ۱۳۷ و ۱۸۸۸، رسیدگی و رفع اسد معبر دستفروشان در سطح شهر تهران است، زیرا بارشده ۱۳ درصدی شکایات مردمی در این خصوص نسبت به سال گذشته مواجه شده‌اند. به همین جهت عزم آن دارند با برنامه‌ریزی و هماهنگی بین‌بخشی و نظارت‌های مستمر در کاهش این آمار گام بردارند.

چرا دستفروشی

اگرچه مطابق قانون هیچ‌کس بدون مجوز اجازه قراردادن حتی یک صندلی در معابر عمومی را ندارد و به هیچ‌یک از مغازه‌دارها و کسانی که مصالح ساختمانی خود را در معابر قرار می‌دهند، هرگز مجوز قراردادن کالاهایشان در معابر عمومی داده نمی‌شود، اما نشان‌ها گرفتن دستفروشان جای سوال

دارد. کسانی که برای تأمین مایحتاج اولیه زندگی خود و نداشتن شغل به دستفروشی روی می‌آورند. به گمان این که برای خود شغلی دست‌وپا کرده‌اند، اما غافل از این که این نوع اشتغالزایی کاذب یکروز است و روز دیگرش مشخص نیست. به این موضوع فکر نمی‌کنند که بسیاری دستفروشی را معضلی در جامعه می‌دانند، نه شغل آکنوب و وجود این که سد معبر، نوعی تخلف به‌شمار می‌آید و برخورد با این دست افراد، در حیطه

اختیارات شهرداری قرار دارد. آیا برخورد با این دست افراد و از کار بیکار شدن عده کثیری در چنین شرایطی که اشتغال و اقتصاد دو مقوله بحرانی به‌شمار می‌آیند، عملی صحیح است و چه تأثیری بر جامعه دارد. آیا جمع‌آوری دستفروشان به منزله افزودن شدن بر تعداد کسانی نیست که به تکدی‌گری روی می‌آورند و در پیج‌وخم نیازمندی اولیه خود و خانواده‌هایشان قرار دارند. اما مگر نه آن که اگر فروشندگان مکان لازم را برای فروش اجناس

خود داشته باشند، دیگر به بساط کردن یا دستفروشی مترو دست نمی‌زنند؟! آیا اگر مکانی رایگان در اختیارشان قرار بگیرد، باز هم دستفروشی را انتخاب می‌کنند تا بالاخره روزی شهرداری از راه برسد، بندوبست‌شان را جمع کند. آیا با در نظر گرفتن مکان‌هایی برای ساماندهی دستفروشان، سد معبر کاهش پیدا می‌کند؟ حال برای ملموس‌تر شدن این موضوع با کارشناسان امر گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

نظر کارشناس

مصطفی آبروشن، جامعه‌شناس | حضور دستفروشان در کوچه و خیابان از معضلات اجتماعی به‌شمار می‌آید که این روزها نیز جزو بیشترین شکایات مردمی برای سد معبر است.

آکنون به‌نظر می‌رسد همچون سال‌های گذشته شهرداری اقدام به جمع‌آوری دستفروشان کند، اما باید دید چه آثار و عواقبی را به دنبال دارد و آیا این اقدام باید صورت بگیرد یا نه. مصطفی آبروشن، جامعه‌شناس در این زمینه معتقد است: «پدیده‌های اجتماعی را ابتدا باید در کلیت خود مورد واکاوی و بررسی قرار داد. برای حل معضلات اجتماعی باید در حذف ریشه‌ها و انگیزه‌های ناهنجاری همت گماشت، و تکانه‌های اجتماعی به فکر حل ریشه‌ای معضلات جامعه را جریحه‌دار می‌کند، با برخوردی قهری و تکانه‌ای جرم‌انگاری شود و صورت مسأله را پاک کنیم، شاهد انتقال جرم از حالتی به حالت دیگر خواهیم بود.»

این جامعه‌شناس با اشاره به این که جمع‌آوری دستفروشان عواقب جبران‌ناپذیری را به دنبال دارد، در این زمینه ادامه می‌دهد: «به عبارتی اگر خواهیم دستفروش را مجرم تلقی کنیم، به شکل سیستماتیک این افراد را ناخواسته به سوی جرایم خیابانی سوق می‌دهیم، زیرا دستفروشی پیامد ناپسندانه‌ای اقتصادی و سیاسی گسترده در جامعه است و زمانی جامعه می‌تواند از این وضع رهایی یابد که

مشکل دستفروشان باید به صورت ریشه‌ای حل شود

نهادهای متولی در وظیفه ذاتی خود شایسته عمل کنند.» آبروشن ضمن ابراز تأسف در این زمینه توضیح داد: «بیکاری و فقدان اشتغال در جامعه ام‌الفساد است و ریشه اکثر ناهنجاری‌های اجتماعی را می‌توان در این واقعیت تلخ جست‌وجو کرد، بنابراین افزایش روزافزون دستفروشان که قربانی شرایط ناپسند اقتصادی و اجتماعی هستند، به‌عنوان کدهایی است که باید ما را به تفکر وادار کند.»

با جمع‌آوری دستفروشان بسیاری از کار بیکار شده و با شرایط بد اقتصادی نمی‌توانند از پس نیازهای اولیه خود برآیند. این جامعه‌شناس در این زمینه توضیح داد: «این مسأله اجتماعی، مدیریت شهری را در انتخابی سخت قرار داده است که نیازمند انتخاب بین بد و بدتر است. به عبارتی انتخاب بد، این واقعیت است که دستفروشان همچنان به کار خود ادامه دهند، دستفروشی اجتماعی به فکر حل ریشه‌ای معضلات اجتماعی باشد و انتخاب بدتر این است که با حذف فیزیکی این آسیب‌دیدگان اجتماعی آنان را به مجرمان خیابانی تبدیل کنیم.»

آبروشن در این زمینه اضافه کرد: «معمولاً شاهد آنیم که جرایم خیابانی با وجود نظارت شدید اجتماعی تکرار شده و به‌اشکال گوناگون بازتولید می‌شوند. باید بپذیریم که در جامعه و نظام‌دیت‌هایی وجود دارد که اختیار را در شدت محدود می‌کند. به همین جهت مجازات

دستفروشان و استفاده از قوه‌قهریه در صورتی شایسته است که این قربانیان جامعه قدرت انتخاب و اختیار کامل داشته باشند، یعنی آزادی انتخاب همراه با امکان انتخاب، بر واضح است که این دو مفهوم لازم و ملزوم یکدیگرند.»

این جامعه‌شناس در ادامه یادآور شد: «به عبارتی اگر به افراد جامعه برای رسیدن به منزلت‌های بالای اجتماعی آزادی انتخاب دهیم و از طرفی امکان به دست آوردن موقعیت‌های جامعه‌پسند را نداشتیم، بسیاری از کار فرام‌نگردن بسترهای لازم ساختاری از جمله: منابع ناکافی، بیکاری و فرصت‌های نابرابر اجتماعی، درواقع آزادی انتخاب را از آنان گرفته‌ایم. به همین جهت ممکن است این افراد به بزهکاری روی آورند و چون در بین طردشدگان قرار دارند، نمی‌توانند در رقابت‌های اجتماعی قرار بگیرند، زیرا آسیب‌های اجتماع و بیماریان جامعه به‌عنوان مجرم در بزهکار شناخته شده و مسئولیت‌گیری اعمالشان را به عهده می‌گیرند، چراکه در موقعیت‌های مختلف اجتماعی جامعه قرار می‌گیرند که شامل استفاده از وسایل نامشروع جهت رسیدن به هدف است، زیرا این انتخاب حاصل معانی ذهنی و تفسیر او از موقعیتی است که در آن قرار گرفته و این جبر اجتماعی است که شخص را وادار به واکنش می‌کند و درواقع فرد را غیرمستقیم به سوی انحراف از معیارهایی که دست‌نیافتنی تصور می‌شوند، سوق می‌دهد. به همین جهت می‌توان نتیجه گرفت جمع‌آوری دستفروشان یا پیدا نکردن راه‌حلی برای این موضوع در بلندمدت می‌تواند به معضل بزرگی تبدیل شود.»

نظر موافق

مکان‌های ویژه در دسترس قرار بگیرد

مجید فراهانی، عضو شورای شهر | دستفروشی موضوع جدیدی نیست و بارها مورد بحث قرار گرفته تا جایی که طرح ساماندهی دستفروشان به انواع مختلف مطرح شد. آکنون شکایات مردمی خبر از سد معبر توسط دستفروشان را می‌دهد و شکایات به‌گونه‌ای بالا گرفته است که محمدجواد شیرازی، رئیس سازمان بازرسی شهرداری گفت در پی کاهش سد معبر دستفروشان هستیم. مجید فراهانی، عضو شورای شهر در این زمینه متذکر است: «مسأله دستفروشی، مسأله‌ای جهانی است، به همین دلیل نمی‌توان آن را منحصر به تهران دانست. همچنین باید در نظر داشت که دستفروشان به‌عنوان یک صنف در جای‌جای جهان پذیرفته شده‌اند، بنابراین امکان برخورد قهری و برخورد خشونت‌آمیز با این پدیده امری صحیح نیست که متأسفانه ما در گذشته شاهد آن بوده‌ایم. تفکر و تصور این بوده که با چنین برخوردهایی می‌توان با این پدیده مقابله کرد.» این عضو شورای شهر دو مقوله را حایز اهمیت می‌داند و می‌گوید: «اولا دستفروشی باید به‌عنوان یک صنف که درصدمت قابل توجهی از اقتصاد شهری را به خود اختصاص داده، به رسمیت شناخته شود. اما پس از آن راه برخورد با دستفروشی، ساماندهی است، به این معنا که مدیریت شهری در کنار فضای فیزیکی که دستفروشان از آن استفاده می‌کنند، محل‌هایی را مشخص کند تا دستفروشان در آن مکان امر معاش برایشان فراهم شود.

با نگاهی به کشورهای اروپایی این موضوع را می‌توان مشاهده کرد که زمین‌هایی در نزدیکی مترو به دستفروشان و غرفه‌هایی برای آنها اختصاص داده شده است.»

فراهانی در ادامه بیان کرد: «بنابراین مسأله اصلی این است که پس از به رسمیت شناختن دستفروشی از تجربیات جهانی استفاده کرد، تا از آسیب‌های برخورد فیزیکی جلوگیری شود و بخش غیرقابل انکار اقتصاد شهری را ساماندهی کرد. بنا توجه به این که بخش قابل توجهی از دستفروشان از طبقات محروم و فرودست هستند، باید عدالت و حقوق شهروندی توأم با آن باشد و با ملاطفت بیشتری با این قشر برخورد شود و دستفروشی را به امکانی برای جذب گردشگر تبدیل کرد، در این صورت مردم و دستفروشان هر دو راضی خواهند بود. اما در صورتی که این مکان‌ها در فضایی دور باشند، نمی‌تواند مشم‌ر باشد.»

پیشینه

دوره‌گری قدیم، دستفروشی جدید

به عقیده برخی از کارشناسان شهری، دستفروشی از روستاها آغاز شده که با نام دوره‌گردها از آنها می‌یاد کرد. اما دوره‌گردی در روستاها باقی نماند و به شهرها نیز ورود پیدا کرد که برای بسیاری به‌خاطر تبدیل شده است. دوره‌گرد دیروز در شهرها با صدای بلند و سپس با در اختیار داشتن بلندگوی دستی اعلام می‌کرد که چه کالایی برای فروش آورده است. دوره‌گردها بودند که با گذشت زمان، کم‌کم جای خود را به دستفروش‌ها دادند. شاید بتوان یکی از مهمترین عواملی که موجب گسترش دستفروشی در شهرها به‌خصوص تهران شد را فقدان ساماندهی توزیع کالا در شهرها در قالب فروشگاه‌ها و میدان‌ها دانست. دستفروشی پس از انقلاب فراز و نشیب‌های بسیاری را طی کرد، در دوره‌ای با اجاری

تجربه دیگران

استفاده از ظرفیت دستفروشان در دیگر کشورها

در برخی از نقاط جهان حضور دستفروشان دیده می‌شود. هر کشور نیز با توجه به فرهنگی که دارد با این قشر برخورد می‌کند یا آنها را به رسمیت می‌شناسد. اما اگر بخواهیم ابتدایی‌ترین تعریف را از دستفروشان یا فروشندگان خیابانی ارایه دهیم، می‌توان گفت این دسته از افراد کسانی هستند که کالاها و خدمات خود را به صورت عمده یا خرد در فضای عمومی و پباده‌روها عرضه می‌کنند. در ادامه به‌چگونگی برخورد با دستفروشان در دیگر نقاط جهان پرداخته‌ایم. برخی از کشورها نه‌تنها این موضوع را معضلی برای جامعه نمی‌دانند، بلکه با ساماندهی و نظارت آن را به‌عنوان عاملی تأثیرگذار بر کشور می‌دانند.

● هند

بسیاری از مردم هند از راه دستفروشی امرار معاش می‌کنند، به‌گونه‌ای که دولت هند قانون جدیدی وضع کرده که دستفروش‌های غیررسمی را با برنامه‌ریزی ساماندهی کند. این قانون موجب تشکیل انجمنی برای دستفروش‌ها شد که یک‌سوم آن‌ها زن هستند. این اقدام شرکت تصمیم‌گیری‌های مربوط به فعالیت‌های دستفروشان، مانند تعیین مکان‌های فروش و... را اطمینان می‌دهد و دستفروش‌ها می‌توانند از امنیت شغلی مستقل خود بهره‌مند شوند.

نیویورک

اگرچه در بسیاری از شهرهای آمریکای شمالی دستفروشی به‌کرات دیده می‌شود، اما مسئولان شهری بیکار نماندند و برای این بخش کاری غیررسمی و تسهیلاتی را در نظر گرفته‌اند. به عنوان مثال در نیویورک چند تنوع بازار وجود دارد که در روزهای خاصی برپا می‌شوند: بازار اجناس دست دوم، بازارهای خیابانی، بازار سبز نیویورک، بازار دستفروشان غذا، بازار کتاب و نظیر این بازارها.

آمریکای جنوبی و لاتین

آمریکای جنوبی و لاتین نیز عاری از دستفروش‌ها نیستند. از جمله ونزوئلا، پرو و مکزیک به دستفروشی اهمیت می‌دهند. شاید برای همین است که سال ۱۹۹۹ در ونزوئلا قانونی تدوین شد که به موجب آن اتحادیه کارگران باید از دستفروش‌ها که در بخش اقتصاد غیررسمی فعال هستند، پشتیبانی کند.

پرو

دولت برای دستفروشان اجناس خرد و همچنین افرادی که به تولید کالاها می‌مانند لباس، عروسک و... مشغول هستند، بازارهایی را برای فروش در نظر گرفت و برای این بخش اهمیت زیادی قابل شد، به‌گونه‌ای که برای آنها بازبیدگنندگان میلیون‌ها یارگزار می‌شود که فروشندگان خیابانی در آن به فروش اجناس خود می‌پردازند.

مکزیک

در مکزیک دو نوع دستفروشی وجود دارد؛ یکی قانونی که دولت برای دستفروش‌ها مکان و بازارهایی چرخشی و همچنین چهارچرخ‌هایی

منابع دیگر

- روزنامه «شهرود» برای دستیابی راحت‌تر و سریع‌تر مخاطبان و علاقه‌مندان به مطالعه در رابطه با این که آیا جمع‌آوری دستفروشان، سد معبر از بین می‌رود؟ اقدام به تهیه منابع دیگر در رابطه با این موضوع کرده است. به همین جهت اگر به این موضوع علاقه‌مند و مایل هستید مطالب بیشتری در این زمینه بخوانید، می‌توانید به آدرس‌هایی که در زیر آمده‌است، مراجعه کنید.
- لیسنا <https://www.isna.ir/news/96091206657>
- خبرگزاری مهر <https://www.mehrnews.com/news/4161665>
- خبرگزاری مهر <https://www.mehrnews.com/news/4103408>
- خبرگزاری مهر <https://www.mehrnews.com/news/4016769>
- خبرگزاری مهر <https://www.mehrnews.com/news/3968689>
- خبرگزاری مهر <http://www.ilna.ir/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%A7%D8%AC%D8%AA%D9%85%D8%A7%D8%B9%DB%8C-5/566202->
- خبرگزاری یلنا